

Kommunens helhetlige innsats mot vold i nære relasjoner

Bufdir

1 Kommunenes forpliktelser

Vold i nære relasjoner rammer mange. Omtrent tre av ti jenter og fire av ti gutter har opplevd minst en volds- eller overgrepshendelse gjennom barndommen. Blant voksne har rundt 15 prosent opplevd mindre alvorlig vold fra partner (menn og kvinner), mens omtrent seks prosent kvinner har opplevd alvorlig vold fra partner. En av ti kvinner opplever å bli voldtatt i løpet av livet.¹

Å være utsatt for vold kan føre til negative konsekvenser, slik at vold utgjør en alvorlig utfordring for samfunnsdeltakelse og folkehelse. Å forebygge vold, og å avdekke og gi god hjelp til utsatte og utøvere, er derfor en sentral oppgave for offentlige myndigheter.

Kommunen er etter helse- og omsorgstjenesteloven pliktig til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep (§ 3-3 a). Krisesenterloven forplikter kommunen til å sørge for samordnet oppfølging av voldsutsatte, både fra krisesenter og andre tjenester (§ 4).

¹ https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf

2 Kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Regjeringen anbefaler kommunene å utvikle en lokal handlingsplan mot vold i nære relasjoner, som et verktøy for et helhetlig arbeid. Planen kan omfatte:

- informasjon om hva vold i nære relasjoner er og om hjelpetilbud lokalt
- forebyggende arbeid og hjelpetilbud rettet mot utsatte og utøvere av vold
- modeller og rutiner for hvordan relevante tjenester skal samarbeide

Det foreligger en [veileder for kommunal handlingsplan](#). De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (rvts.no) har i sitt mandat å veilede kommunene i dette arbeidet. Fylkesmannen veileder også kommunene når det gjelder tjenesteutvikling og driver tilsyn etter krisesenterloven og annet lovverk.

3

Hva er et helhetlig arbeid mot vold i nære relasjoner?

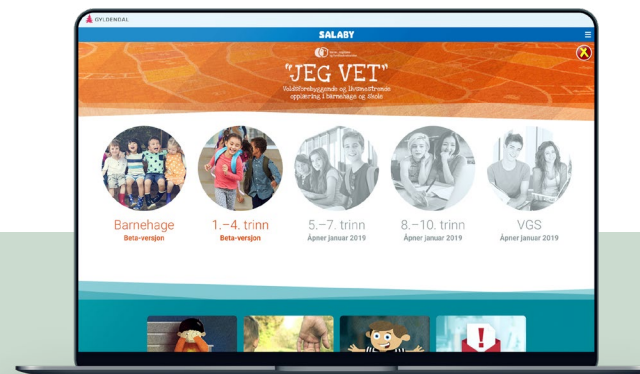
Forebyggende arbeid

Et godt forebyggende arbeid kan forebygge flere typer utfordringer for barn, unge og familier. Bestemmelser om forebyggende arbeid er integrert i helse- og omsorgstjenesteloven (§ 3-3 a), barnevernloven (§ 3-1) og NAV-lovgivningen (§ 1). Statlige instanser som politi og familievernet viktige samarbeidspartnere for kommunen.

Sentrale elementer i forebyggende arbeid er:

- å sikre at barn, unge og voksne i kommunen har kunnskap om hva vold i nære relasjoner er og hvor de kan få hjelp
- økt kompetanse i tjenestene gjennom implementering av veiledere og retningslinjer som beskriver konkret hva ansatte skal gjøre ved bekymring for barn og unge
- kommunal samhandlingsmodell på tvers av tjenester, for å fange opp utsatte barn og unge tidlig og sikre samordnet oppfølging
- konsultasjonsteam der ansatte kan drøfte saker ved mistanke om vold og overgrep

Regionale kompetansemiljøer kan bidra med kompetanseheving og veiledning av ansatte i kommunen (RVTS, RKBU, RBUP og Korus). Se også www.forebygging.no.

Jegvet.no er en digital læringsressurs for voldsforebyggende opplæring i barnehager, grunnskoler og videregående skoler. Formålet er at alle barn og unge skal få kunnskap om hva vold og overgrep er, egne rettigheter og hvor de kan få hjelp. Ressursen tar utgangspunkt i rammeplan for barnehager og skolens læreplanverk.

Jeg vet er temabasert, kan brukes i alle fag og er under stadig videreutvikling. Ressursen bygger på innsiktsarbeid og dialog med barn, ungdom og ansatte i skoler og barnehager, forskningsbasert kunnskap og tett samarbeid med fagekspertise.

Kommunens krisesentertilbud

Krisesentertilbudet er det viktigste hjelpetilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner som trenger beskyttelse og råd og veiledning. Tilbudet retter seg mot kvinner, menn og barn (krisesenterloven § 1).

Kommunen skal sørge for et krisesentertilbud som består av (§ 2):

- trygt og midlertidig botilbud
- samtaletilbud (dagtilbud)
- telefontilbud
- tilbud om oppfølging i reetableringsfasen

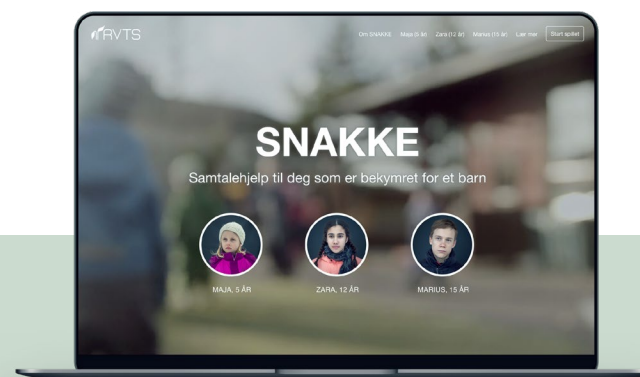
Barne-, ungdoms- og familiedirektoraret har utarbeidet flere verktøy for kommunene:

- [Veileder til krisesenterloven](#)
- Faglig veileder for innholdet i krisesentertilbudet (inkl. sjekklister for kvalitet i tilbudet), se: www.bufdir.no/vold/Krisesenterveileder/

Andre hjelpetiltak for voldsutsatte

For å sikre et tilbud for utsatte for vold i nære relasjoner, kan det innledes samarbeid med:

- Familieverntjenesten gir et tilbud til enkeltpersoner, par og familier, også når det er vold
- Sentre mot incest og seksuelle overgrep
- Overgrepsmottak
- [Støttesentre for kriminalitetsutsatte](#)
- Kommunale helse- og omsorgstjenester: fastlege, helsesøster, psykisk helse- og rustjenester, habiliteringstjenester
- Spesialisthelsetjenester: sykehus (barne- og ungdomsavdelinger og voksenavdelinger), BUP, DPS og spesialister med avtaler

SNAKKE er en digital plattform for læring og øving på samtaler med barn og unge om vanskelige temaer, se: www.snakkemedbarn.no. Ressursen retter seg mot ansatte som jobber med barn og unge, som barnehager, skoler, helsestasjoner, fritidsklubber o.l.

Plattformen omfatter fagkunnskap, filmer og et interaktivt dataspill som simulerer samtaler med barn. Gjennom å øve på realistiske situasjoner og få veiledning underveis, kan ansatte bli tryggere i å ta opp vanskelige temaer. Formålet er å gi økt handlingskompetanse, for å bidra til å avdekke vold og overgrep.

TryggEst er en ny og helhetlig modell for å forebygge og håndtere saker som omfatter mistanke om vold og overgrep mot risikoutsatte voksne.

Målgruppen er voksne (over 18 år) som kan ha behov for særlig beskyttelse mot vold og overgrep, for eksempel personer som har fysisk, psykisk eller kognitiv funksjonsnedsettelse, høy alder, demens, rusproblemer eller sykdom. Modellen piloterer fra og med 2018 i ti kommuner og to bydeler.

Beskyttelse og hjelp til personer med særlig risiko for vold

Personer med kroniske sykdommer, funksjonsnedsettelse eller utfordringer knyttet til rusmisbruk kan ha en særlig risiko for å utsettes for vold. Samtidig kan nettopp utsatte med slike utfordringer ha vanskeligheter med å benytte seg av det ordinære krisesenteret. Kommunen skal sørge for et tilrettelagt krisesentertilbud eller tilsvarende tilbud for voldsutsatte som trenger individuell tilrettelegging (krisesenterloven §§ 2 og 3). Det kan være tilrettelegging av lokaler, kompetanseheving av ansatte og rutiner for samarbeid mellom relevante tjenester, som psykiske helse- og rustjenester, habiliteringstjenester og andre helse- og omsorgstjenester.

Tilbud til utøvere av vold

En helhetlig innsats mot vold i nære relasjoner omfatter et tilbud til utøvere av vold. Dette er viktig for å bryte mønstre av vold og som forebyggende arbeid. Det er flere typer tilbud som kommunen kan innlede samarbeid med:

- kurs i sinnemestring gjennom familievernet eller andre aktører
- tilbud til familier der det er vold, i regi av familieverntjenesten
- behandling i spesialisthelsetjenesten (BUP, DPS eller spesialister med avtale)
- tilbud i samarbeid med Alternativ til vold

Samordnet oppfølging

Kommunen skal sørge for at berørte av vold får helhetlig oppfølging, gjennom samordning av tjenester fra 1) krisesenteret og fra 2) andre instanser (krisesenterloven §§ 1 og 4). Samordningen kan foregå ved bruk av individuell plan (hjemlet i helse- og NAV-lovgivningen), gjennom koordinerende enhet i kommunen. Krisesenterlovens forpliktelser går altså utover selve krisesenteret, og forutsetter at kommunenes tjenester rutinemessig deltar i oppfølging av voldsutsatte.

Helhetlig oppfølging krever konkrete samhandlingsmodeller og rutiner for tverretattlig samarbeid, på tjenestenivå og i enkeltsaker. Dette gjelder uavhengig av om krisesenteret er lokalisert i egen eller annen kommune. Samarbeidet må omfatte både kommunens egne tjenester, krisesenteret, andre tilbud for voldsutsatte og statlige tjenester som politi, familievernet og spesialisthelsetjenester.

Kjennskap til hjelpetilbudet – blant befolkningen og kommunens ansatte

Et tilgjengelig hjelpetilbud må være kjent blant innbyggere og ansatte som møter berørte av vold i sitt arbeid. Kommunen skal informere om sine tjenester (kommuneloven § 4). Dette kan gjøres:

- på kommunens nettsider
- informasjon i lokalaviser og på viktige arrangementer i kommunen
- brosjyrer/oppslag hos instanser som berørte av vold oppsøker (helsetjenester, NAV, politi, familievernnet)
- i informasjon og kompetanseheving for kommunens ansatte
- ved tilgjengelig informasjon på de viktigste språkene for kommunens innbyggere

Internkontroll av kommunens krisesentertilbud

Kommunen skal ha et system for internkontroll av sitt krisesentertilbud (krisesenterloven § 8). Internkontrollen bør omfatte risikoområder som:

- innholdet i selve krisesentertilbudet
- rutiner for samordnet oppfølging av berørte av vold i nære relasjoner

Det foreligger flere verktøy for interkontroll:

- [Veileder for kommunens internkontroll av krisesentertilbudet](#) (bld.no)
- [Veileder til krisesenterloven](#)
- Faglig veileder for innholdet i krisesentertilbudet (inkl. sjekklister for kvalitet), se: www.bufdir.no/vold/Krisesenterveileder/

Kommunal koordinator

Enkelte kommuner har en egen koordinator for å samordne kommunens hjelp til voldsutsatte og -utøvere. Alle kommuner skal ha en koordinerende enhet for arbeidet med individuell plan. Både voldskoordinator og koordinerende enhet kan ha som oppgave å legge til rette for en helhetlig oppfølging av berørte av vold i nære relasjoner i kommunen.

Bufdir

bufdir.no